

Hotti

22.6.2010

Kunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon täydennyskoulutus vuonna 2009

Lainsäädännön muutokset voimassa terveydenhuollon osalta vuodesta 2004 ja sosiaalihuollossa vuodesta 2005

Terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutusta koskeva kansanterveystlain 41 §:n ja erikoissairaanhoidonlain 10 §:n muutokset (992–993/2003) sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus (1194/2003) ovat olleet voimassa vuoden 2004 alusta lähtien.

Vuoden 2005 elokuun alusta tuli voimaan sosiaalihuoltolain (710/1982) täydennyskoulutusta koskevan 53 §:n (50/2005) muutos. Samanaikaisesti tuli voimaan myös sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettu laki (272/2005).

Säännösten mukaan työnantajan tulee huolehtia siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö osallistuu peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvasta riippuen riittävästi heille järjestettyyn täydennyskoulutukseen.

Täydennyskoulutuksella tarkoitetaan kaikkea sellaista suunnitelmallista koulutusta, jonka tarkoituksena on ylläpitää ja lisätä henkilöstön ammattitaitoa ja osaamista sekä tukea sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa. Täydennyskoulutus voi olla lyhyt- tai pitkäkestoista. Koulutuksen tulee olla työnantajan hyväksymää ja työtehtäviin liittyvää. Määritelmä vastaa kunnallisen henkilöstön osaamisen kehittämistä koskevassa suosituksessa tarkoitettua ammatillista täydennyskoulutusta.

Työhön perehdytystä ja työnohjausta ei lasketa mukaan täydennyskoulutukseen, eikä täydennyskoulutukseksi katsota myöskään työhön liittyviä kokouksia tai alle puolen päivän mittaisia koulutustilaisuuksia, elleivät ne ole osa laajempaa täydennyskoulutuskokonaisuutta.

Täydennyskoulutusta koskevan lainsäädännön keskeinen sisältö, määritelmät ja ohjeet valtakunnallisesti seurattavista ja tilastoitavista tiedoista käyvät ilmi terveydenhuollon osalta Kunnallisen työmarkkinalaitoksen yleiskirjeestä 11/2004 ja sosiaalihuollon osalta yleiskirjeestä 17/2006. Sosiaalialan kehittämishankkeen 2003–2007 yhteydessä valmisteltiin Sosiaalihuollon täydennyskoulutussuositus, Opas kunnille ja kuntayhtymille (STM:n julkaisu 2006:6).

Täydennyskoulutustietoja seurataan vuosittain

Säännöksissä edellytetään, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköt seuraavat täydennyskoulutuksen toteutumista, täydennyskoulutukseen osallistumista ja siitä aiheutuvia kustannuksia osana sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden seurantajärjestelmiä, esimerkiksi henkilöstökoulutusrekisterin ja henkilöstöraportin avulla.

Kunnallisen työmarkkinalaitoksen tehtävänä on kerätä toimintayksiköiden seurantatietojen pohjalta vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutusta koskevat määrälliset ja kustannustiedot sekä raportoida kehityksestä. Tiedot on tähän mennessä kerätty terveydenhuollon osalta kalenterivuosilta 2004–2009 ja sosiaalihuollon osalta ka-

Hotti

22.6.2010

lenterivuosilta 2006–2009. Vuoteen 2008 asti sosiaali- ja terveydenhuollon täydennyskoulutustiedot kerättiin erikseen. Monissa kunnissa ja kuntayhtymissä sosiaali- ja terveydenhuolto on yhdistetty toiminnallisesti ja/tai hallinnollisesti eikä ko. palveluja ole enää mahdollista erotella toisistaan. Tämän takia vuoden 2009 täydennyskoulutustiedot kerättiin ensimmäistä kertaa yhdellä yhteisellä tiedustelulomakkeella.

Tämä muistio koskee siis sosiaali- ja terveydenhuollon kalenterivuoden 2009 täydennyskoulutustietoja. Kunnallinen työmarkkinalaitos keräsi vuoden 2009 sosiaali- ja terveydenhuollon täydennyskoulutusta koskevat tiedot kuntiin ja kuntayhtymiin helmikuussa 2010 lähettämällään nettitiedustelulla. Tiedustelulomake on muistion liitteessä 1.

Seurattaviin tietoihin kuuluvat:

- täydennyskoulutukseen osallistuvien lukumäärä
- täydennyskoulutuspäivien määrät
- täydennyskoulutuksen kustannukset.

Kuntien ja kuntayhtymien valmiudet ilmoittaa täydennyskoulutustiedot ovat vuosi vuodelta parantuneet. Vuosien 2004–2009 tiedustelujen tulokset eivät ole tämän takia täysin vertailukelpoisia keskenään. Erityisesti ensimmäisten vuosien osalta kirjanpito- ja seurantajärjestelmät olivat vielä useissa kunnissa ja kuntayhtymissä varsin puutteelliset ja kesken-eräiset. Vaikka tiedonkeruumenetelmät ovat parantuneet, joidenkin kuntien ja kuntayhtymien osalta täydennyskoulutustietojen keruuta ja raportointia ovat heikentäneen jatkuvat muutokset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteissa ja järjestämistavoissa. Erityisesti vuodelta 2009 annettujen täydennyskoulutustietojen kattavuuteen on vaikuttanut alentavasti vuosien 2009 ja 2010 vaihteessa tapahtuneet kuntaliitokset. 1.1.2009 tapahtui 32 kuntaliitosta, joiden myötä poistui 67 kuntaa, ja 1.1.2010 tapahtui 4 kuntaliitosta, joiden myötä poistui 6 kuntaa. Täydennyskoulutustietoja on ollut myös vaikea saada mm. vasta perustettujen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden sekä purkautuneiden kuntayhtymien osalta.

Edelleen myös seurantajärjestelmissä on parantamisen varaa. Ongelmia tuottaa erityisesti sisäisten koulutustilaisuuksien sekä kustannustietojen kerääminen ja raportointi.

Täydennyskoulutuksen piiriin kuuluva henkilöstö

Terveydenhuollon osalta seurantavelvoite koskee perusterveydenhuoltoa mukaan lukien hammashoito sekä erikoissairaanhoidoa. Se ei siis koske ympäristöterveydenhuoltoa, johon esimerkiksi eläinlääkärit kuuluvat.

Sosiaalihuollon täydennyskoulutuksen piiriin kuuluvia ammattiryhmiä ei ole rajattu, vaan henkilöstöllä tarkoitetaan työtehtävää ja ammattinimikettä rajaamatta koko sosiaalihuollon tehtäväalueella toimivaa henkilöstöä. Myös päivähoiton henkilöstö on täydennyskoulutusvelvoitteen piirissä, vaikka päivähoito hallinnollisesti kuuluisi kunnassa muun kuin sosiaalihuollosta vastaavan toimielin piiriin (sosiaalihuoltolain 17§).

Täydennyskoulutuksen piiriin kuuluvat sekä vakinaiset että määräaikaiset työntekijät.

Hotti

22.6.2010

Kuntien tulee sisällyttää myös johdon ja esimiesten täydennyskoulutus osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutussuunnitelmia. Täydennyskoulutuksen tarve vaihtelee vuosittain yksilö-, ammattiryhmä- ja työyhteisötasoilla riippuen kunnan tai kuntayhtymän asettamista strategisista painopisteistä.

Tilastokeskuksen kunta-alan palkkatilaston mukaan lokakuussa 2009 sosiaali- ja terveydenhuollossa työskenteli yhteensä 248 000 henkilöä. Tiedusteluun vastanneissa kunnissa ja kuntayhtymissä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä ilmoitettiin työskentelevän yhteensä 189 223 henkilöä. Tiedustelu kattaa siten 76 % koko kunta-alan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä.

Täydennyskoulutukseen osallistui kaksi kolmasosaa henkilöstöstä

Selvityksen mukaan vuonna 2009 täydennyskoulutukseen osallistui 64 % sosiaali- ja terveydenhuollon koko henkilöstöstä. Ammattiryhmittäin tarkasteltuna eniten täydennyskoulutusta annettiin lääkäreille, hammaslääkäreille, sosiaalityöntekijöille sekä muulle korkeakoulutetulle sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstölle.

Taulukko 1: Täydennyskoulutukseen osallistuneiden lukumäärä vuonna 2009

	Koko henkilöstön lukumäärä	Täydennyskoulutukseen	
		osallistuneet: Lukumäärä	%-osuus
Lääkärit ja hammaslääkärit	12 754	10 774	84,5
Sosiaalityöntekijät	3 687	2 791	75,7
Muu korkeakoulutettu sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö (mm. lastenvalvoja, sosiaaliamies, koulukuraattori, psykologi)	5 861	4 312	73,6
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon, opetus- ja kasvatustieteiden alan alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet tai sosiaali- ja terveysalan opistoasteen tutkinnon suorittaneet (mm. sairaanhoitaja, sosiaalihoitaja, lastentarhanopettaja)	67 384	47 842	71,0
Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon tai kouluasteen tutkinnon suorittaneet (mm. lähihoitaja, perushoitaja, kodinhoitaja, lastenhoitaja, kehitysvammaisten hoitaja)	59 311	36 779	62,0
Muu palveluketjussa toimiva henkilöstö (mm. perhepäivähoitaja, vastaanottoapulainen, tuki-, toimisto- ja tietopalveluhenkilöstö)	40 226	19 108	47,5
Kaikki yhteensä	189 223	121 606	64,3

Täydennyskoulutukseen osallistuneiden lukumäärä on jonkin verran vähentynyt vuoteen 2008 verrattuna. Vuonna 2008 täydennyskoulutukseen osallistui 71 % sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä.

Hotti

22.6.2010

Taulukko 2: Täydennyskoulutukseen osallistuneiden %-osuus vuosina 2004 - 2009

	Sosiaali- huolto	Terveyden- huolto	Yhteensä
2004	-	64,5	-
2005	-	77,5	-
2006	67,0	71,8	70,1
2007	72,3	74,8	73,9
2008	71,5	70,2	70,7
2009	-	-	64,3

Täydennyskoulutusta keskimäärin 3,5 päivää/koulutukseen osallistunut

Täydennyskoulutukselle ei ole asetettu sen enempää vähimmäis- kuin enimmäismääriä. Koulutuksen tarve voi vaihdella vuosittain mm. työyhteisön toimintojen kehittämisvaiheesta ja henkilön ammatillisesta koulutuksesta ja tehtävästä riippuen huomattavastikin puoleen tai toiseen. Valtioneuvoston periaatepäätöksissä (sosiaalihuolto 2.10.2003 ja terveydenhuolto 11.4.2002) sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi on todettu, että keskimäärin 3-10 täydennyskoulutuspäivää vuodessa voidaan pitää yhtenä täydennyskoulutuksen lähtökohtana.

Täydennyskoulutuspäivät tuli ilmoittaa työpäivinä ja vajaat työpäivät tuli summata kokonaisiksi päiviksi. Tiedustelun mukaan täydennyskoulutuspäiviä oli vuonna 2009 keskimäärin 3,5 yhtä koulutuksessa ollutta henkilöä kohden laskettuna. Tämä on keskimäärin 0,3 päivää vähemmän kuin vuonna 2008.

Eniten täydennyskoulutuspäiviä oli keskimäärin lääkäreillä ja hammaslääkäreillä, muulla korkeakoulutetulla sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstöllä sekä sosiaalityöntekijöillä.

Täydennyskoulutukseen osallistuvien ja keskimääräisten täydennyskoulutuspäivien määrän vähenemiseen vuonna 2009 on varmastikin vaikuttanut kuntien ja kuntayhtymien taloudellisen tilanteen heikkeneminen edellä todettujen kunta- ja palvelurakennemuutoksista johtuvien tilastointiongelmien lisäksi. Osaltaan vähenemiseen voi olla myös syynä se, että osaamisen kehittämistä toteutetaan työpaikoilla nykyään useilla eri tavoilla, esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon verkostoin ja erilaisten ohjelmien avulla. Määritelmällisesti tällä tavoin toteutettu koulutus jää pääosin säännösten mukaisen täydennyskoulutuksen ulkopuolelle.

Hotti

22.6.2010

Taulukko 3: Täydennyskoulutuspäivien määrä keskimäärin koulutuksessa ollutta henkilöä kohti vuonna 2009

Ammattiryhmä	Täydennyskoulutuspäiviä keskimäärin/koulutettu
Lääkärit ja hammaslääkärit	5,7
Sosiaalityöntekijät	4,4
Muu korkeakoulutettu sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö (mm. lastenvalvoja, sosiaaliamies, koulukuraattori, psykologi)	4,8
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon, opetus- ja kasvatusalan alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet tai sosiaali- ja terveysalan opistoasteen tutkinnon suorittaneet (mm. sairaanhoitaja, sosiaaliohjaaja, lastentarhanopettaja)	3,8
Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon tai kouluasteen tutkinnon suorittaneet (mm. lähihoitaja, perushoitaja, kodinhoitaja, lastenhoitaja, kehitysvammaisten hoitaja)	2,7
Muu palveluketjussa toimiva henkilöstö (mm. perhepäivähoitaja, vastaanottoapulainen, tuki-, toimisto- ja tietopalveluhenkilöstö)	2,5
Kaikki yhteensä	3,5

Taulukko 4: Täydennyskoulutuspäivien määrä keskimäärin koulutuksessa ollutta henkilöä kohden vuonna 2004 - 2009

	Täydennyskoulutuspäiviä keskimäärin/koulutettu		
	Sosiaali- huolto	Terveyden- huolto	Yhteensä
2004	-	4,2	-
2005	-	4,3	-
2006	3,9	4,3	4,2
2007	3,5	3,5	3,5
2008	3,2	4,2	3,8
2009	-	-	3,5

Täydennyskoulutuksen välittömät kustannukset 41 miljoonaa euroa – koulutusajan palkat lisäksi 84 miljoonaa euroa

Kokonaiskustannuksiin tuli tiedustelussa laskea mukaan täydennyskoulutuksesta aiheutuneet välittömät kulut eli kurssimaksut, kouluttajien palkkiot, päivärahat, matka- ja majoituskulut sekä mahdollisten sijaisten palkat. Kustannuksiin ei laskettu täydennyskoulutukseen osallistuvan henkilöstön koulutusajan palkkoja. Tiedustelulomakkeella kustannustie-

Hotti

22.6.2010

dot pyydettiin ilmoittamaan kokonaiskustannuksina. Niitä ei siis tarvinnut eritellä ammattiryhmittäin.

Vaikka täydennyskoulutuksen kustannukset pystyttiin ilmoittamaan kattavammin vuodelta 2009 kuin edellisinä vuosina, tulee niihin suhtautua varauksella. Se mitä kustannuksiin oli laskettu mukaan, vaihteli edelleen suuresti. Suuressa osassa vastauksista sijaisten palkat puuttuivat ilmoitetuista kustannuksista kokonaan. Osassa kustannuksissa saattoi olla mukana vain kurssimaksut, osa ei pystynyt ilmoittamaan matkakuluja jne.

Tiedustelun mukaan täydennyskoulutuksen välittömät kustannukset olivat keskimäärin henkilöä kohden laskettuna 336 euroa vuonna 2009. Kustannukset on laskettu vain niiden kuntien ja kuntayhtymien osalta, jotka ovat ilmoittaneet sekä täydennyskoulutukseen osallistuneiden lukumäärän että siitä aiheutuneet kustannukset. Jos näin saadut keskimääräiset kustannukset henkilöä kohden kerrotaan kaikkien täydennyskoulutukseen osallistuneiden henkilöiden yhteismäärällä, saadaan täydennyskoulutuksen välittömiksi kokonaiskustannuksiksi noin 41 miljoonaa euroa vuonna 2009.

Edellä mainitut kustannukset eivät sisällä täydennyskoulutukseen osallistuneiden koulutusajan palkkoja. Täydennyskoulutuksesta aiheutuneita kokonaiskustannuksia laskettaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon koulutukseen osallistumisen vuoksi menetetty työpanos. Koulutusajan palkat on tässä laskelmassa saatu kertomalla koulutuksessa olleiden arvioitu keskimääräinen päiväpalkka keskimääräisillä täydennyskoulutuspäivillä ja kertomalla saatu tulos täydennyskoulutukseen osallistuneiden lukumäärällä. Näin laskien menetetyn työpanoksen kustannuksiksi vuonna 2009 saadaan ilman välillisiä työvoimakustannuksia noin 64 miljoonaa euroa ja välilliset työvoimakustannukset mukaan lukien noin 84 miljoonaa euroa.

Sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutus

Kuntien ja kuntayhtymien tuli ilmoittaa sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutukseen (vähintään 30 opintopistettä) osallistuneiden sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön lukumäärä, koulutuspäivät sekä kustannukset.

Vuonna 2009 sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutukseen osallistui 1 792 henkilöä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Täydennyskoulutusta heillä oli keskimäärin 5,3 päivää ja johtamiskoulutuksen kustannukset osallistujaa kohden olivat keskimäärin 591 euroa.

Myös johtamiskoulutuksesta annettuihin tietoihin on syytä suhtautua varauksella. Läheskään kaikki eivät pysty erittelemään näistä tietoja kysymällämme tarkkuudella.

KT

Muistio

7 (7)

Hotti

22.6.2010

Taulukko 3: Sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutus vuosina 2006 – 2009

	v. 2006	v. 2007	v. 2008	v. 2009
Koulutukseen osallistuneiden lukumäärä	2 059	1 316	1 899	1 792
Koulutuspäiviä keskimäärin/koulutettu	5,0	6,2	4,0	5,3
Kustannus keskim. euroa/koulutettu	986	938	620	591

Liite

Tiedustelulomake